

כתבה יתירה, למען יזילו מכיסם לשוב א"י ולהלהיב את לבם לעלות אליה, וראיתי בו דברים אשר יפעלו מעט או הרבה על לב אחינו להיות מחזיקים בשוב א"י, לזאת מן הראוי להיות מתמסכיו לכל איש האוהב את עמו וחובב את ארצנו.

כ"ד העבר לכל חרשי ציון, ח' אלול תרל"ז לפ"ק
אליעזר גאָרדאָן תּוּסַף קעלם.

י.

הן כאשר אנכי פה בריסק כאורח נטה ללון, נגש לפני האי סבא יקירא, הרה"צ וכו' מו"ה נתן פרידלאנד שי' וכו' והאי גברא שוקד בשוב א"י זה שנים רבות, וע"ז כוננו ספריו, להפית ויקי אהבה לארץ אשר ה' דורש אותה, להרבות ישובה, לרומם אותה מתרבותיה ולנערה מעפרה. וואל ה' לבצע מעשי ידי האי גברא הררשן החכם הגדול הנ"ל להוציא לאור. ישובו ישראל לנויהם כיונים אל ארובותיהם, ונוכה לחוות בנועם ה' ובבנין ארמון על הלו וכבוד חופף בהיכלו.

י' אלול תרל"ח לפ"ק. ברוך מרדכי ליבשיץ חונת בק"ק שעדליץ יעא.

פרי עץ הדר

(א) ב"ה יום י' אלול שנת תרמ"ז לפ"ק פיעמרקוב.

אל כבוד רכבות ישראל עם סגולה, ואל ראשי אחינו שבגולה, הרבנים הנאונים איש על דגלו חונים, ואלפי רכבות ישראל עליהם פונים, ה' עליהם יחיו!

הנה מאז הודעתי לכבוד נאונם, כי נמנעתי עצי אתרוגים באה"ק בכפר חאטין הנקרא במדרש, כפר חטיא, והבאתי נסיעות סאלו הכשרים במסורה מדור דור מהנאונים הקדושים אשר בארץ המה, אשר שם היה עד עתה מדבר ולא שלטו בהן ידי זרים, אך עד עתה היו הנסיעות רכות והתנועעו לרוח היום ויכו מהקוצים אשר סביבותם, אף אלו כשרים ע"פ הדין, כי מה שנעשה ע"י קוצים כשר, אבל לא היו מהודרים כל כך, אך בשנה זו כאשר זכיתי לעלות אל הר הקודש, ושכנתי במדבר לא במלון אורחים, שמתי עיני אל הגנות ביתר שאת ויתר עז, ותקנתי בכל מה שהיה באפשרי לתקן למובה, ובעו"ה גדלו והצליחו במראיתם ותבניתם, יפים במראה ונחמדים בתואר עוד יותר מאתרוגי קאָרפּו, וגם הגנות אשר שכורים הם מהערביים שמו עליהם שמירה מעולה מאד, והמה יפים ונהדרים, ובדאי כל איש יתלהב לקחת אתרוג מארץ הקדושה, וגם ע"פ הדין, וכאשר הסכימו גם צדיקי ישראל וקדושי, כי במקום שנמצא אתרוג ארץ הקדושה כשר, אף אם היה אתרוג קאָרפּו נאה ממנו מהראוי לברך רק על אתרוג מארץ הקדושה, כי מצות הדר הוא רק למצוה מהמובחר, ומורכב פסול מן התורה, ואתרוגים ע"פ דין צריכים מסורה, וגם אם נסמך על סימנים, מעומא דמעומא המה אשר להם כל הסימנים, כי אף אם יש להם בלימות ועוקצם שקוע עדיין לא נדע אם הגרעינים זקופים, ואי אפשר לדעת רק אם